

TVIRTINU
Nacionalinės mokėjimo agentūros prie
Žemės ūkio ministerijos Kaimo plėtros
ir paramos regionams departamento
direktorius

Kšištof Dokudovič

(Pavyzdinė projekto įgyvendinimo galutinės ataskaitos pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Bendradarbiavimas“ veiklos sritį „Parama EIP veiklos grupėms kurti ir jų veiklai vystyti“ forma)

2024-10-29 Nr. FR-2052
Vilnius

LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETAS
(dokumento sudarytojo pavadinimas)

**PROJEKTO ĮGYVENDINIMO PAGAL LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2014–2020 METŲ
PROGRAMOS PRIEMONĖS „BENDRADARBIAVIMAS“ VEIKLOS SRITĮ „PARAMA
EIP VEIKLOS GRUPĖMS KURTI IR JŲ VEIKLAI VYSTYTI“
GALUTINĖ ATASKAITA**

2025-07-01
(pildymo data)

KAUNAS
(sudarymo vieta)

1. Ataskaitos pateikimo terminas: 2025-07-01
(nurodoma data, iki kurios turi būti pateikta galutinė ataskaita)

2. Informacija apie paramos gavėją ir projektą:

Paramos gavėjas	Lietuvos sveikatos mokslų universitetas
Paramos gavėjo adresas	Juridinio asmens buveinė (savivaldybės pavadinimas, miestas): Kauno miesto savivaldybė, Kaunas Gatvė, namo numeris: A. Mickevičiaus g. 9 Pašto indeksas: LT-44307 Tel., faksas (0-37) 327 201 El. paštas: rektoratas@lsmu.lt
Partneriai	VšĮ Tęstinio mokymo ir konsultavimo centras (Partneris Nr. 1) Ričardas Kvekšas (Partneris Nr. 2) Vilma Živatkauskienė (Partneris Nr. 3) Mindaugas Kinderis (Partneris Nr. 4) Aurelija Janušienė (Partneris Nr. 5) Rasa Babikienė (Partneris Nr. 6)
Projekto pavadinimas	„Gyvūnų gerovės ir skerdenų kokybės užtikrinimas kuriant trumpąsias maisto tiekimo grandines mėsinių galvijininkystės ūkiuose“

Paramos gavėjo parašas / Įgalioto asmens parašas _____

Paramos sutarties numeris	35BV-KK-22-1-05008-PR001	
Asmuo, atsakingas už projekto administravimą	Mindaugas Malakauskas LSMU Veterinarijos akademijos kancleris Tel. (0-37) 362383 El. paštas mindaugas.malakauskas@lsmu.lt	
Atsiskaitymo laikotarpis	nuo 2023-03-20 iki 2025-07-01 (Nurodomas laikotarpis nuo projekto įgyvendinimo pradžios iki suplanuoto paskutinio mokėjimo prašymo pateikimo datos.)	
Faktinis projekto įgyvendinimo laikotarpis	nuo 2023-03-20 iki 2025-06-29 (Nurodomas laikotarpis nuo projekto įgyvendinimo pradžios iki paskutinio mokėjimo prašymo Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie Žemės ūkio ministerijos pateikimo datos.)	
Skirta paramos suma (Eur)	199 974,00 Eur (Nurodoma skirta paramos suma eurai.)	
Faktiškai patirtų ir pateiktų tinkamų išlaidų suma (Eur):	177 469,37 Eur (Nurodoma bendra faktiškai patirtų išlaidų suma eurai.)	
	EIP veiklos grupės bendradarbiavimo išlaidos	26 296,65 Eur 14,82 proc. (Nurodomas procentas, skaičiuojant nuo tinkamų finansuoti projekto išlaidų sumos.)
	Projekto įgyvendinimo išlaidos (darbo užmokestis)	76 469,77 Eur 43,09 proc. (Nurodomas procentas, skaičiuojant nuo tinkamų finansuoti projekto išlaidų sumos.)
	Kitos projekto įgyvendinimo išlaidos	59 978,48 Eur 33,80 proc. (Nurodomas procentas, skaičiuojant nuo tinkamų finansuoti projekto išlaidų sumos.)
	Statinių (pastatų), susijusių su projekto įgyvendinimu, rekonstravimas ar kapitalinis remontas	_____ Eur _____ proc. (Nurodomas procentas, skaičiuojant nuo tinkamų finansuoti projekto išlaidų sumos.)
	Projekto viešinimo išlaidos	479,68 Eur
	Projekto sklaidos išlaidos	14 244,79 Eur 8,03 proc. (Nurodomas procentas, skaičiuojant nuo tinkamų finansuoti projekto išlaidų sumos.)

3. Paramos paraiškoje numatyti projekto veiklų įgyvendinimo etapai, numatyta vykdyti veikla ir įsipareigojimai (Pildoma atsižvelgiant į paramos paraiškoje numatytus įsipareigojimus, gavus paramą projektui įgyvendinti.)

Paramos gavėjo parašas / Įgalioto asmens parašas _____

Nr.	Veiklos pavadinimas	Vykdymo pradžia	Vykdymo pabaiga	Pareiškėjas (partneris (-iai) atsakingas (-i) už projekto veiklą)	Pastabos (nurodyti pasiektus rezultatus, o nukrypus nuo paramos paraiškoje numatytos veiklos (-ų), įsipareigojimų ar rezultatų, būtina nurodyti priežastis)
1. Su EIP veiklos grupės bendradarbiavimu susijusios veiklos					
1.1	Projekto vadovo, administratoriaus ir finansininko paskyrimas	2023 m. II, IV ketvirtis	2025 m. II ketvirtis	Pareiškėjas (Lietuvos sveikatos mokslų universitetas)	Suformuota projektą administruojančių asmenų komanda, paskirtas projekto vadovas, administratorius ir finansininkas. Projektą administruojantys asmenys rengė mokėjimo prašymus ir kitus projekto dokumentus, bendradarbiavo su partneriais, tvarkė projekto lėšų apskaitą.

1.2	Viešųjų pirkimų / pirkimų organizavimas prekių ir paslaugų, reikalingų projekto veikloms įgyvendinti, įsigijimui	2023 m. II ketvirtis	2025 m. II ketvirtis	Pareiškėjas, partneriai Nr. 1–6	Pareiškėjas ir partneriai pirkto projekte numatytas prekes ir paslaugas, reikalingas projekto veikloms įgyvendinti. Įvykdžius viešuosius pirkimus Pareiškėjas įsigijo projekto viešinimo plakatus ir informacinių straipsnių apie projekto rezultatus publikavimo paslaugas. Projekto partneriai ūkininkai Ričardas Kvekšas, Vilma Živatkauskienė, Mindaugas Kinderis, Aurelija Janušienė ir Rasa Babikienė prekes ir (ar) paslaugas įsigijo nevykdydami viešųjų pirkimų procedūrų, nes ūkininkai yra fiziniai asmenys, o VšĮ „Tęstinio mokymo ir konsultavimo centras“ nėra perkančioji organizacija. Kadangi jų įsigytų prekių pirkimo vertė buvo mažesnė nei 58 000 Eur be PVM, vadovaujantis Projekto vykdytojo, pretenduojančio gauti paramą iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės, prekių, paslaugų ar darbų pirkimo taisyklėmis, viešieji pirkimai nebuvo vykdomi. Partneriai Nr. 2–6 iš projekto lėšų įsigijo galvijų skerdimo paslaugas, partneris Nr. 3 – vakuumatorių ir šaldymo dėžę, partneris Nr. 4 – šaldymo dėžę, vakuumatorių ir mėsmalę, partneris Nr. 5 – šaldiklį, partneris Nr. 6 – termokonteinerius, o partneris Nr. 1 – renginių dalyvių maitinimo paslaugas, kanceliarines prekes rengnių dalyviams, kurą vykimui į partnerių ūkius, informacinio pranešimo apie projektą transliacijos radijuje paslaugą
-----	--	----------------------	----------------------	---------------------------------	--

					ir kitas projekte numatytas prekes ir paslaugas.
1.3	Mokėjimo prašymų, ataskaitų rengimas ir teikimas NMA prie ŽŪM, projekto veiklų įgyvendinimo stebėseną ir kontrolę	2023 m. II ketvirtis	2025 m. II ketvirtis	Pareiškėjas	Mokėjimo prašymai Nacionalinei mokėjimo agentūrai buvo teikiami laikantis paramos sutartyje numatytų terminų. Mokėjimo prašymų pateikimo ŽŪMIS sistemoje datos: 1. Avansinis MP – 2023 m. balandžio 18 d. 2. I MP – 2023 m. liepos 4 d. 3. II MP – 2024 m. gegužės 31 d. 4. III MP – 2025 m. sausio 30 d. 5. IV MP – 2025 m. birželio 29 d. Tarpinė projekto įgyvendinimo ataskaita pateikta 2024 m. kovo 19 d., galutinė projekto ataskaita teikiama 2025 m. liepos 1 d. Projekto įgyvendinimo laikotarpiu buvo nuolat vykdoma projekto veiklų įgyvendinimo stebėseną ir kontrolę.
2. Su projekto įgyvendinimu susijusios veiklos					

2.1	Mėsinių galvijų sveikatos, gerovės ir elgsenos analizė auginimo periodu	2023 m. IV ketvirtis, 2024 m. II ketvirtis	2025 m. II ketvirtis	Pareiškėjas, Partneriai Nr. 1–6	Įgyvendinant šią veiklą pirmiausiai Partnerio Nr. 6 ūkyje, o vėliau ir Partnerių Nr. 2–5 ūkiuose buvo reguliariai stebėta ir vertinta auginamų mėšinių galvijų gerovė ir elgsena, sveikatos įvertinimui analizuoti morfologiniai ir biocheminiai auginamų skerdimui galvijų kraujo rodikliai. Gerovė ir elgsena buvo vertinta skirtingais auginimo etapais (galvijai buvo ne vienodo amžiaus) ir skirtingu metų laiku. Tuo tikslu ūkiuose buvo integruotos gyvūnų gerovės vertinimo sistemos <i>Welfare Quality</i> ir ANI, t.y. įdiegtos mėšinių galvijų gerovės svarbių kontrolės ir valdymo taškų sistemos. Nufilmuota laikymo vietoje ir išanalizuota medžiaga leido identifikuoti ir įvertinti ūkių gerovės rizikos veiksnius ir atitinkamai pakoreguoti laikymo sąlygas. Gyvūnų aplinkos parametrai buvo išanalizuoti Partnerių Nr. 2–6 ūkiuose, nustatyta jų sąveika su elgsena. Skerdimui skirtų galvijų kraujo pagrindinių morfologinių ir biocheminių rodiklių, streso lygio analizė parodė pirmines auginimo problemas ūkiuose ir leido laiku pagerinti gyvulių sveikatingumą, sureguliuojant pašarų sudėtį ir morfologinius rodiklius (pakelti iki normos MCHC, Lym. Mon). Visi auginimo periodu gauti tyrimo duomenys buvo lyginami su duomenimis, gautais kitais transportavimo ir priešskerdiminiu etapais, susieti su skerdenų ir mėsos kokybe po skerdimo.
-----	---	--	----------------------	---------------------------------	---

2.2	Mėsinių galvijų sveikatos, gerovės ir elgsenos analizė transportavimo metu	2024 m. II ketvirtis	2024 m. IV ketvirtis	Pareiškėjas, Partneriai Nr. 1–6	Šios veiklos metu įvertinta transportuojamų į skerdyklas mėšinių galvijų gerovė ir elgsena bei įvertinti morfologiniai ir biocheminiai kraujo rodikliai, streso hormono kortizolio lygis kraujyje po transportavimo. Gyvūnų elgsenos stebėjimas buvo atliekamas filmuojant juos transportavimo metu ir analizuojant nufilmuotą medžiagą. Gerovė ir elgsena vertinta analizuojant specifinius gyvūnų transportavimo gerovės rodiklius (stovėjimo padėtį, ramaus stovėjimo laiką ir kt.). Galvijų kraujo pagrindiniai morfologiniai rodikliai po transportavimo mažai pakito, tačiau kepenų fermento kreatinkinazės (CK) ir hormono kortizolio kiekis po transportavimo galvijų kraujyje buvo didesnis, lyginant su auginimo periodu.
-----	--	----------------------	----------------------	---------------------------------	---

2.3	Mėsinių galvijų sveikatos, gerovės ir elgsenos analizė skerdimo metu	2024 m. II ketvirtis	2024 m. IV ketvirtis	Pareiškėjas, Partneriai Nr. 1–6	Įgyvendinant šią veiklą buvo įvertinti mėsinių galvijų gerovė ir elgsena, morfologiniai, biocheminiai, streso rodikliai galvijų kraujyje, skerdžiant juos įprastose pramoninėse skerdyklose (V. Urbono mėsos gamybos įmonėje Kretingalėje (Klaipėdos r.); UAB „Vitaneda“ Skaudvilėje (Tauragės r.) ir UAB „Baltic Food Republic“ (Radiškio k., Ukmergės r.), taip pat vietinėse ūkių skerdyklose: UAB „Kinderio limuzinai“ Leliūnuose (Utenos r.) ir Ūkininko Ričardo Kvekšo ūkyje-skerdykloje Berzginių kaime (Utenos r.) Gerovė ir elgsena buvo vertinta panaudojant skerdykloms skirtą <i>Welfare Quality</i> gerovės vertinimo sistemos dalį ir kitus specifinius gyvūnų gerovei skerdyklose vertinti skirtus rodiklius. Gyvūnų elgsenos stebėjimas buvo vertintas filmuojant ar tiesiogiai stebint juos prieš skerdimą ir pačio skerdimo metu. Galvijų kraujo pagrindinių biocheminių rodiklių vertės prieš skerdimą lygintos su rodikliais laikymo metu, taip pat buvo įvertinta streso hormonų koncentracija kraujyje. Palyginus duomenis įprastose skerdyklose su ūkyje atliekamų skerdimų metu surinktais, buvo išsiaiškinta, kur atliekami skerdimai yra palankesni gyvūnų gerovės ir sveikatos atžvilgiu.
-----	--	----------------------	----------------------	---------------------------------	--

2.4	Skerdienos kokybės įvertinimas	2024 m. II ketvirtis	2025 m. II ketvirtis	Pareiškėjas, Partneriai Nr. 1–6	Įvertinta įprastose ir ūkiuose esančiose mažose skerdyklose paskerstų mėsinių galvijų skerdenų kokybė ir skerdenų paruošimas. Vertinimas buvo filmuojamas, medžiaga analizuojama, gauti skerdenų kokybės rezultatai lyginami. Nebuvo užfiksuota pakitimų ir požymių, atskleidžiančių gyvūnų gerovės problemas jų laikymo, transportavimo, išlaipinimo iš transporto priemonės, paruošimo skerdimui, svaiginimo ir skerdimo metu. Nepastebėtos kraujosruvos, mėlynės, įbrėžimai, sumušimai, lūžiai, kitų traumų požymiai; nukraujinimo laipsnis buvo puikus, krauju infiltruotų audinių skerdenos paviršiuje nebuvo, kaklo srityje įpjovos dydis, kaklo kanalo išvalymas tinkamas, kaklo raumenų nupjovimų, nešvarumų skerdenos paviršiuje taip pat nebuvo stebėta nei vienoje skerdykloje, tik skerdenų paruošimas V. Urbono įmonėje neatitiko reikalavimų, nes nebuvo pašalintos didžiosios ir mažosios deafragmos, todėl skerdenos paruošimas buvo pakoreguotas, o vėliau atsisakyta skersti ir kitus Aurelijos Janušienės ūkio galvijus šioje skerdykloje, transportuoti į UAB „Vitaneda“ Skaudvilėje. Šio etapo metu tarptautiniais standartiniais metodais analizuota galvijų po skerdimo mėsos maistinė vertė ir mikrobiologinė kokybė. Vertinta ir lyginta 48 val. <i>post mortem</i> laikotarpiu įprastose ir ūkiuose įrengtose mažose skerdyklose paskerstų mėsinių galvijų mėsos
-----	--------------------------------	----------------------	----------------------	---------------------------------	--

					pagrindiniai technologiniai rodikliai (pH, vandens rišlumas), mėsos brandinimo galimybės. Gerovės rizikos veiksnių valdymo efektyvumas ir didesnė ekonominė nauda buvo vietinėse skerdyklose ir ūkiuose, nes buvo mažesni transportavimo kaštai, skerdimo metu susidarę mažesni iki 10-15 proc. šalutinių gamybos produktų (ŠGP) kiekiai ir 30 proc. didesnis pelnas pardavus brandintą mėsą, nei pramoninių skerdyklų paslaugas pirkusių ūkių atveju.
Su projekto viešinimu susijusios veiklos					
3.1	Projekto viešinimas Lietuvos sveikatos mokslų universiteto internetiniame puslapyje.	2023 m. II ketvirtis	2025 m. III ketvirtis	Pareiškėjas	Informacija apie projektą yra nuolat viešinama Lietuvos sveikatos mokslų universiteto internetiniame puslapyje. Pridedame viešinimo nuorodą: https://lsmu.lt/wp-content/uploads/LSMU_Gyvunu-geroves-ir-skerdenu-kokybes-uztikrinimas-kuriant-trumpasias-maisto-tiekimo-grandines-mesines-galvijninkystes-ukiuose.pdf
3.2	A3 formato viešinimo plakatų įrengimas ir naudojimas.	2023 m. II ketvirtis	2025 m. II ketvirtis	Pareiškėjas, Partneriai Nr. 1–6	Informacijai apie projektą viešinti iš projekto lėšų buvo įsigyti 8 A3 formato viešinimo plakatai. Vienas iš šių plakatų pakabintas LSMU Veterinarijos akademijos, šeši – projekto partnerių patalpose, o vienas plakatas buvo naudojamas projekto sklaidos renginių (lauko dienų, seminarų ir konferencijų) metu.

3.3	Projekto viešinimas radijuje ir spaudoje.	2025 m. I ketvirtis	2025 m. II ketvirtis	Pareiškėjas, Partneris Nr. 1	2025 m. sausio mėn. projekto rezultatai buvo pristatyti „Žinių radijuje“, o 2025 m. balandžio ir gegužės mėn. projekto veiklos buvo viešinamos informaciniuose straipsniuose, kurie buvo publikuoti „Kaimo laikraštyje“.
Su projekto rezultatų sklaida susijusios veiklos					
4.1	Projekto rezultatų pritaikomumo demonstravimas ir projekto rezultatų sklaida lauko dienos	2025 m. II ketvirtis	2025 m. II ketvirtis	Partneris Nr. 1	Partneris Nr. 1 įvairių Lietuvos regionų ūkininkų žemės ūkio valdose 2025 m. balandžio, gegužės mėn. suorganizavo 21 lauko dieną, kuriose dalyvavo 252 asmenys. Lauko dienos buvo pristatyti projekto rezultatai bei pademonstruotos projekto inovacijos įdiegimo praktinės galimybės ūkiuose.
4.2	Projekto rezultatų sklaida seminaruose	2025 m. II ketvirtis	2025 m. II ketvirtis	Partneris Nr. 1	Partneris Nr. 1 2025 m. balandžio mėn. suorganizavo 4 seminarus, kuriuose buvo pristatyti projekto rezultatai – po vieną seminarą Aukštaitijoje, Dzūkijoje, Žemaitijoje ir Suvalkijoje. Iš viso šiuose seminaruose dalyvavo 51 asmuo.
4.3	Projekto rezultatų sklaida konferencijoje	2025 m. II ketvirtis	2025 m. II ketvirtis	Partneris Nr. 1	Projekto rezultatams pristatyti Partneris Nr. 1 2025 m. gegužės 3 d. suorganizavo konferenciją, kurioje dalyvavo 44 dalyviai.
Kitos projekto veiklos					
5.	Nurodoma, kada ir kokios projekto veiklos buvo vykdomos.				

4. Aprašykite pasiektus projekto rezultatus

Projekto tipas (nurodykite projekto tipą)	☐ Bandomasis projektas ☒ Produktų, procesų ir technologijų plėtojimo bei tobulinimo projektas
1. Aprašykite pasiektą rezultatą, nurodydami projekto tipo požymius (koks pasiektas rezultatas, pagrįsti, kokį projekto tipą atitinka įgyvendintas projektas)	Projekto įgyvendinimo metu buvo užfiksuotos ir sprendžiamos pagrindinės dvi gyvūnų gerovės problemos – sutrikusios elgsenos ir patiriamo streso transportavimo ir priešskerdiminiu periodu, kurios neigiamai galėjo paveikti galvijų ūkių pirminę mėsos kokybę bei prastesnį ekonominį naudingumą ir didesnius nuostolius dėl galimų mėsos technologinių rodiklių ar kokybės pokyčių. R. Babikienės galvijų transportavimo etape

nebuvo vienu kartu išvežti visi galvijai, dėl matomo didelio patiriamo streso du nebuvo laipinami į transporto priemonę ir skerdimui išvežti atskirai vėliau, po savaitės.

Ūkiuose surinkta informacija ir atlikti skerdenų kokybės bei įvairūs kraujo ir mėsos laboratoriniai tyrimai atskleidė, kuriuose ūkiuose gerovės, sveikatingumo ir skerdenų bei mėsos kokybės valdymo srityse reikalingi pokyčiai ir kuriais galvijų auginimo ar transportavimo bei skerdimo etapais išlieka kritiniai rizikos veiksnių stebėsenos taškai, siekiant didesnio ūkių efektyvumo. Vienas svarbiausių pasiektų projekto rezultatų, yra tai, kad galvijų augintojai, integravę ūkiuose duomenų sisteminiu rinkimo ir analizės metodu pagrįstas gyvūnų gerovės vertinimo sistemas Welfare Quality ir ANI, galėjo visais mėsos gavybos etapais veikti efektyviau, tikslingiau planuoti ir valdyti gamybos procesus, užkertant kelią produktyvumo ir produkcijos nuostoliams, kurių didžiaja dalimi paskutiniu auginimo etapu prieš skerdimą jau nebūna galima pakeisti ūkininko naudai. Projekto rezultatai parodė, kad nepaisant galvijo veislės, inovatyviomis projekto priemonėmis galima pasiekti puikų gyvulio imitimą ir skerdenos kokybę, užtikrinant 45-50 proc. greitesnį brandinimo procesą. Projekto metu pasiektas skerdenų raumeningumas (ne mažesnis kaip R klasės, tik hailendų veislės galvijų skerdenos buvo O klasės), taip pat pH tinkamas kritimas pirmomis 48 val., sąlygojo mažiau elektros ir kitų sąnaudų reikalaujantį brandinimo procesą, kuris sutrumpėjo nuo 4 savaičių iki 2, su optimaliais mėsos kokybės rodikliais, kurie sąlygojo vartotojų poreikius. Nors kiekviename ūkyje ir skerdykloje buvo nustatytos specifinės gyvūnų gerovės aplinkybės, taikomos projektinės priemonės ir eksperimentiniai tyrimai atskleidė skirtingos trukmės transportavimo ir trumpalaikio streso poveikį mėsos savybėms ir leido pateikti rekomendacijas augintojams ir skerdyklų darbuotojams. Projekto dalyviai buvo supažindinti su šiomis problemomis bei jų identifikavimui taikytais biocheminių kraujo rodiklių – kreatinkinazės ir kortizolio kiekio padidėjimu po transportavimo ir priešskerdiminiu laikotarpiu, rekomendacijomis, kurias taikant ir ateityje galima bus išvengti patiriamų bereikalingų su mėsos kokybe susijusių nuostolių.

Visos projekto veiklos ir rezultatai buvo pristatyti ir pademonstruoti seminarų ir lauko dienų metu. Projekto metu Partneriai sėkmingai sukūrė naujas (Aurelijos Janušienės, Vilmos Živatkauskienės) ir išplėtotojo jau buvusias (Mindaugo Kinderio ir Ričardo Kvekšo) trumpąsias mėsos tiekimo grandines. Ūkių darbuotojai skerdyklose buvo apmokyti dėl skerdenų paruošimo ir vertinimo (UAB „Kinderio limuzinai“ direktorius tapo profesionaliu skerdenų vertintoju, baigė tam skirtus mokymus), skerdyklos įsigijo savo noru pH-metrus mėsos brandinimo parametrų kontrolei ir efektyviam brandintos mėsos bei kitų gaminių gamybos procesui. Ūkiuose padaugėjo R raumeningumo ir II riebumo klasės skerdenų, nes buvo sureguliuota gyvulių imitimo kontrolė ir optimizuotas gyvulio tinkamumo skerdimui paruošimas. Projekto ūkiuose per ganiavos tyrimų laikotarpį, subalansavus pašarus, ženkliai pagerėjo galvijų kraujo

	morfologiniai rodikliai ir sveikatingumas. Projekto tyrimais įrodyta, kad nepriekaištinga auginimo, transportavimo, skerdimo gerovė tiesiogiai siejasi su galimybėmis brandinti skerdenas ir gaunamos produkcijos kokybę (visų partnerių ūkiuose). Projekto rezultatai taip pat parodė, kad galvijų veislė, sveikatingumas, lytis, auginimo būdas, trukmė, gyvulio amžius, t. y. iš esmės priešskerdiminiai veiksniai nulemia mėsinių galvijų įmitimą ir skerdenų bei mėsos kokybę, kai tinkamai kontroliuojami visi priešskerdiminiai gerovės rizikos veiksniai.
2. Kokios inovacijos buvo įdiegtos ūkiuose?	☒ Technologinės inovacijos (produkto / paslaugų) (pateikti inovacijos aprašymą) ☒ Neteknologinės inovacijos (rinkodaros / organizacinės) (pateikti inovacijos aprašymą) ☒ Kita (prašyti konkrečiai) (pateikti inovacijos aprašymą) Igyvendinant projektą, kiekviename projekto partnerių ūkyje buvo atlikti moksliniai taikomieji tyrimai ir įdiegtas kompleksinių gyvūnų gerovės, sveikatingumo ir produkcijos kokybės kontrolės priemonių modelis, padedantis suvaldyti gyvūnų elgseną, stresą kritiniais momentais ir užtikrinantis pirminę ir galutinę mėsos kokybę, optimalų brandinimo tarpsnį, mažesnes elektros, transportavimo sąnaudas ir didžiausią galimą ekonominę naudą bei tvaresnį ūkininkavimą. Vietinėse ūkių skerdyklose įdiegta galvijų skerdenų mėsos sauso brandinimo technologija ir proceso valdymas pH ir aplinkos sąlygų kontrolės pagrindu. Sausas brandinimas pasirinktas remiantis Projekto gautais skerdenų kokybės vertinimo, pH, glikogeno kiekio ir kt. mėsos kokybės tyrimų rezultatais, parenkant Partnerio Nr. 2 ir Partnerio Nr. 4 vietinėje skerdykloje optimalias brandinimo sąlygas, brandinimo proceso temperatūros, santykinės drėgmės ir pH kontrolės taškus, proceso valdymui – pH ir proceso trukmės nustatymo modelį, remiantis pH ir technologinių parametrų bei juslinių savybių tiesinės priklausomybės koreliacijomis. Sauso brandinimo trukmė šiuo pagrindu sutrumpinama iki 50 proc., pasiekiant optimalius mėsos kokybės technologinius ir juslinius rodiklius. Vietinėse siūlomos optimalios mėsos sauso brandinimo sąlygos: mėsos pH brandinimo pradžioje 5,6 vnt., brandinimo kameros temperatūra 2–3 °C, oro tekėjimo srautas – iki 3 m/s, santykinis oro drėgnis kameroje – ne didesnis, kaip 80 proc.; po savaitės – mėsos pH 5,8–6,0 vnt.; brandinimo kameros temperatūra 3±1 °C, oro tekėjimo srautas – 1 m/s, santykinis oro drėgnis kameroje ne didesnis, kaip 80 proc.; po dviejų savaičių – mėsos pH 6,5 - 6,6 vnt.; brandinimo kameros temperatūra 3±1 °C, oro tekėjimo srautas - 1 m/s, santykinis oro drėgnis kameroje ne didesnis, kaip 80 proc. Pakabintos ant kablių skerdenos ar jų dalys neturi liestis tarpusavyje, oro tarpas tarp jų turi būti bent 0,3–0,5 m. Siekiant ekonominio efektyvumo, nerekomenduojama skerdenų brandinti daugiau kaip 3–4 savaites, t. y. iki pH 7,0 vnt.; galutinė subrendusios mėsos pH vertė rekomenduojama ne didesnė kaip 6,8 vnt. Duomenų sisteminiu rinkimo ir analizės metodu pagrįsta

	gyvūnų gerovės ir mėsos kokybės kontrolės ir užtikrinimo sistema ūkiuose yra inovatyvi ir pranašesnė, lyginant su įprastiniais galvijienos gamybos procesais. Visų projekte dalyvavusių ūkių ar įstaigų darbuotojai įgijo praktinių žinių ir kompetencijų optimizuojant produkcijos kokybės valdymą bei saugų tiekimą vartotojui. Partnerių Nr. 4 ir Nr. 5 ūkiuose įdiegta nauja mėsos tiekimo pagal užsakymus Lietuvos vartotojui sistema, pasinaudojant DPD „Fresh“ paslauga. Pasiūlyta vietinėse ūkių skerdyklose ŠGP 3 kategorijos produktus panaudoti tvariam vietiniam perdirbimui (kompostavimui į trąšas) ar tiesioginiam vietiniam realizavimui pagal gyvūnų augintojų poreikius. Po skerdimo likusius skrandžius, prieskrandžius, širdis ir kitus subproduktus bei nuo skerdenų išpjaustymo likusius kaulus, sausgysles saugiai nukreipti terminiam apdorojimui: mėsos - kaulų sultinio gamybai, panaudojant slėginius virimo katilus, o po virimo kaulus susmulkinti ir gautus miltus, kaip mineralines trąšas, pritaikyti ūkio reikmėms. Šios tvaresnės gamybos idėja pasinaudojo Partnerio Nr. 4 ūkis, pradėtas kai kurių atliekų kompostavimas kartu su mėšlu, perdirbimas į trąšas, naudojamas tame pačiame ūkyje.
3. Rezultato įtaka ūkių veiklai ateityje: (galima rinktis kelis atsakymus)	☒ Turės įtakos naujų produktų / paslaugų / technologijų kūrimui ir plėtrai ☒ Prisidės prie ūkių veiklos plėtros ateityje ☒ Prisidės prie ūkių konkurencingumo ☒ Turės įtakos sėkmingam produktų realizavimui ☒ Kita (parašyti konkrečiai) Ateityje projekto partnerių galvjininkystės ūkiuose prognozuojamos sveikesnės ir produktyvesnės galvijų bandos, kurios bus ekonomiškai efektyvios. Pritaikius gyvūnų gerovės vertinimo sistemas Welfare Quality ir ANI bei gerovės rizikų stebėseną vaizdinėmis kameromis kritiniais momentais, buvo sukurtas produkcijos kokybės valdymo modelis, eliminuojantis galvijų streso didėjimo galimybę, ypač jų transportavimo ir priešskerdiminiu laikotarpiu, atsisakius ilgiau trunkančio ir grupinio galvijų transportavimo, greito suvaymo į transporto priemonę ir skerdyklą, bereikalingo priešskerdiminio ilgo ilsinimo periodo pramoninėje skerdykloje ar šalia vietinės skerdyklos (kai galvijas užuodžia kraują ir girdi garsus). Po trumpalaikio priešskerdiminio streso teisingai svaiginant ir skerdžiant bus pasiektas maksimalus brandinimui tinkamų skerdenų kiekis, o dėl išvengtų transportavimo traumų bus mažesni šalutinių produktų kiekiai. Augintojai galės veikti planuodami iš anksto tinkamesnį transportavimą, skerdimo paslaugą, užkertant kelią didesniems mėsos kokybės nuostoliams, kas leis sėkmingai vykdyti produkcijos realizavimo ir trumpųjų mėsos gavybos grandinių plėtrą. Vietinėse ūkių skerdyklose įdiegta sauso mėsos brandinimo technologija padidins realizuojamos produkcijos asortimentą ir kainas, o naujai naudojama DPD paslauga paspartins realizavimą ir apyvartą vietinėje rinkoje, t.y. turės įtakos sėkmingam produkcijos realizavimui bei prisidės prie ūkio konkurencingumo

	palaikymo. Taip pat pasiūlyta sultinio gamyba iš likusių po mėsos išpjaukimo kaulų, panaudojant efektyvesnę virimo įrangą su slėgiu, pagreitins virimo proceso trukmę bei palengvins atliekinių kaulų smulkinimą ir perdirbimą į mineralines trąšas, planuojamas naudoti ūkio reikmėms ateityje.
4. Kiekvieno iš EIP veiklos grupės narių vaidmens ir indėlio projekte aprašymas (aprašyti konkretų kiekvieno EIP veiklos grupės nario vaidmenį ir indėlį)	Lietuvos sveikatos mokslų universiteto (LSMU) vaidmuo. LSMU mokslininkai partnerių galvjininkystės ūkiuose rinko ir analizavo reikiamą informaciją (2 metų laikotarpiu). Tam buvo naudojami turimi išteklių (vaizdo kameros, pH-metrai, termometrai ir kita nešiojama įranga), analizuojami ūkiuose vedami pirminiai užrašai apie galvijų bandos duomenis, auginimo ir skerdimo sąlygas, vertinama, ar yra galimybės pradėti trumpųjų mėsos tiekimo grandinių kūrimą ar vykdyti jų plėtrą. Taip pat mokslininkai aktyviai bendravo su ūkių veterinarijos gydytojais dėl bandos sveikatingumo užtikrinimo ir savalaikės kraujo rodiklių kontrolės bei tyrimų rezultatų analizės. Skerdyklų darbuotojams buvo teikiamos konsultacijos dėl svaiginimo, skerdenų paruošimo ir vertinimo, pH matavimų ir brandinimo sąlygų parinkimo, kontroliuojant aplinkos temperatūrą, santykinę drėgnį. Buvo teikiamos rekomendacijos dėl naudojamos skerdyklose svaiginimo įrangos tinkamumo, gerovės užtikrinimo skerdžiant. Kiekvieno Partnerio ūkyje identifikavus gerovės rizikos veiksnius, specifines problemas, buvo numatyti kritiniai stebėsenos taškai; vėliau eksperimentiniams taikomiesiems tyrimams buvo atrinkti tinkami galvijai, kurie buvo stebimi ir skerdžiami, siekiant nustatyti ir susieti reikalingus rodiklius. Sveikatingumui įvertinti buvo imami ir analizuojami kraujo morfologiniai rodikliai, stresui įvertinti – kepenų fermentų ir kortizolio kiekiai, tyrimai atlikti LSMU VA laboratorijose, pasinaudojant instrumentiniais metodais ir tam jau turima įranga. Taip pat, siekiant identifikuoti mėsos kokybės priklausomybę nuo streso buvo lyginami auginimo, transportavimo ir priešskerdiminiu periodu gauti tyrimų duomenys, analizuojama skerdenų ir mėsos kokybė. Atsižvelgiant į kiekvieno ūkio specifiką ir remiantis naujausiais moksliniais pasiekimais buvo ruošiamas rezultatų aprašas. Remiantis visa surinkta informacija LSMU mokslininkai atliko specifinius laboratorinius tyrimus aktualiausių problemų eliminavimui. Priklausomai nuo gautų rezultatų buvo koreguojami skerdimo laikai, transportavimo būdas, vieta, skerdimo ir mėsos brandinimo sąlygos bei trukmė. Įvertinus visus gautus tyrimų duomenis buvo sukurtas modelis galvijų auginimo, transportavimo ir skerdimo gerovės bei mėsos brandinimo efektyvumui užtikrinti, technologinių procesų skerdyklose optimizavimui. Taip pasiektas ekonomiškai efektyviausias mėsos gamybos ir realizavimo būdas. Tuo pačiu ūkiuose buvo atliekamas eksperimentinės brandintos mėsos gamybos kaštų skaičiavimas bei priimamos korekcijos, priklausomai nuo pasiekiamų rezultatų. LSMU projekto metu gautus taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatus naudojo tobulinant studijų programas, teikiant ūkių - skerdyklų specialistų kvalifikacijos tobulinimą ir konsultavimą. VšĮ „Tęstinio mokymo ir konsultavimo centras“ vykde projekto rezultatų sklaidą. Seminarų, lauko dienų metu

	supažindino ūkininkus, veterinarijos gydytojus ir kitus ūkių-skerdyklų specialistus su projekto metu vykdytais tyrimais ir gautais rezultatais. Projekto partnerių - ūkių vaidmuo Partnerių ūkiai projekto pradžioje sistemingai surinko visą reikalingą informaciją (2 metų laikotarpyje) apie galvijų bandą, pasitarus su LSMU mokslininkais atrinko tinkamiausius galvijus eksperimentui. Kiekvienas partneris sudarė sąlygas mokslininkams vykdyti tyrimus ir identifikuoti problemas, susijusias su galvijų laikymo gerove ir sveikatingumu. Kiekvienas partneris įsivertino trumpųjų mėsos tiekimo grandinių kūrimo ar plėtos galimybes, įsigijo tam būtiną ir reikalingą įrangą. Partneriai laikėsi pateiktų rekomendacijų ir sudarė visas sąlygas mokslininkams pasiimti reikiamus kraujo, mėsos mėginius, sudarė sąlygas filmavimui, suteikė visą būtiną informaciją apie mėsos gamybos kaštus. Taikė sudarytas galvijų gerovės stebėjimo schemas ir per projekto laikotarpį užtikrino biologinio saugumo priemones, t. y. nepirko (sergančių) galvijų, taip pat atsižvelgė į rekomendacijas dėl gyvulių ėmimo, bei stengėsi užtikrinti visu laikotarpiu tinkamiausią šėrimo racioną. Remiantis auginimo rekomendacijomis buvo brokuojamos telyčios, kurios ilgą laiką neatvedė palikuonių ar turėjo sąnarių problemas, tai suteikė papildomų tyrimui duomenų, buvo pastebėta, kad telyčių skerdenos brandinasi greičiau nei buliukų, mėsa būna minkštesnė ir švelnesnė. Ūkiai intensyviai pagal planą vykdė galvijų skerdimą vietinėse ar transportavimą į reikalingas palyginimui pramonines ir toliau nutolusias ūkių skerdyklas, siekiant kuo didesnės projekto rezultatų naudos. Visu projekto laikotarpiu Partneriai pagerino laikymo gerovę, laikėsi pakrovimo į transporto priemonę rekomendacijų, mėsos brandinimo termino (2 savaites ar iki 1 mėn.), kad būtų išsiaiškinta optimali mėsos brandinimo trukmė. Visų projekte dalyvavusių ūkių ar įstaigų darbuotojai įgijo praktinių žinių ir kompetencijų dėl svaiginimo ir skerdimo gerovės, efektyvumo gerinant galvijų sveikatingumą ir optimizuojant produkcijos kokybės valdymą bei saugų tiekimą vartotojui.
5. Pateikite išspręstų praktinių problemų ir jų sprendimo būdų aprašymą (įvardyti buvusias praktines ūkininkavimo problemas ir nurodyti sprendimų būdus)	Per pirmuosius etapus buvo surinkta informacija apie Projekto Partnerių bandų auginimo sąlygas, sveikatingumą, taip pat atlikti tyrimai atskleidė ūkių auginimo gerovės problemų įvairialypiškumą. Viena ūkių buvo reikalingas šėrimo koregavimas. Infekcinių ligų ūkiuose nebuvo, tačiau kraujo tyrimų ir gerovės rizikos veiksnių stebėjimų dėka nustatytos pagrindinės ūkių problemos ir integravus įvairių sričių žinias buvo sukurtos kiekvieno ūkio gerovės gerinimo programos, kurių pagalba ūkiai galėjo maksimaliai pagerinti produktyvumo ir sveikatingumo rezultatus. Tai leido laiku ir objektyviai įvertinti gyvūnų aplinkos sąlygas, gyvulių būklę, jų elgseną, jiems prieinamų resursų kiekį ir kokybę, priežiūros tinkamumą, patiriamą streso lygį. Tolesniuose etapuose visuose Partnerių Nr. 2–6 ūkiuose Projekto veiklos grupė išbandė mėsinių galvijų gerovės gerinimo programas. Panaudojant vaizdo stebėjimo ir monitoringo sistemą

ūkiuose buvo eliminuoti mėšinių galvijų laikymo, transportavimo, skerdimo metu neigiamos įtakos skerdenos ir mėsos kokybei turintys gerovės veiksniai.

Visų ūkių mėšinių galvijų gerovė laikymo metu (tvartiniu periodu) buvo optimali. Nedideli balų skirtumai susidarė dėl kiek skirtingų išėjimo į lauką galimybių, diendaržių įrengimo kokybės, grindų paviršių švaros tvartuose ir diendaržiuose. Visų ūkių gyvūnų sveikatos būklė, judėjimo laisvė buvo panaši.

Lyginant su tvartiniu, ganykliniu laikotarpiu ir kitais metų laikais, laikant mėšinius galvijus lauke, nustatyta, kad jų elgsena ir gerovės būklė buvo optimaliausia ganyklose, ten buvo visos galimybės pasireikšti natūraliai gyvūnų elgsenai. Nustatyta, kad socialinė galvijų elgsena yra visavertė, susiformuoja ir nusistovi hierarchiniai tarpusavio santykiai. Taip pat nebuvo uždarų patalpų mikroklimato problemų, visų partnerių ūkiuose buvo įrengtos dirbtinės ar natūralios priedangos nuo saulės ir kritulių, kai kur stebimos ir pačių galvijų susikurtos smėlio vonios.

Pagrindiniai gyvūnų gerovės rizikos veiksniai mėšinių galvijų laikymo metu (nustatyti ir pritaikyti mėšinių galvijų gerovės svarbūs kontrolės ir valdymo taškai) buvo tvarto plotas, tenkantis vienam gyvūnui, grindų būklė (švara, kraikas) guoliavietėse, galimybė išeiti į lauką (diendaržį). Sveikatingumo, produktyvumo ir streso kontrolei auginimo periodu buvo įrengtos tinkamos tam apžiūros stoteles su gyvulio fiksavimu, šalia diendaržių arba šalia fermos lauke. Partnerių ūkiams buvo rekomenduojamas planas sistemingai taikyti kontrolės priemonės visu auginimo laikotarpiu.

Pagrindiniai gyvūnų gerovės rizikos veiksniai mėšinių galvijų transportavimo metu (nustatyti ir pritaikyti mėšinių galvijų gerovės svarbūs kontrolės ir valdymo taškai) buvo pakitusi gyvulių elgsena transportavimo metu (ramus/neramus elgesys, sukiojimasis visu kūnu ar tik galva). Transportavimo metu visų ūkių mėšiniai galvijai demonstravo panašią elgsenos seką – prieš transportavimą priekaboje gyvūnai būdavo neramūs, sukinėjosi, dairėsi, kilnojo galvą. Priekabai pajudėjus, jie nurimdavo, užimdavo patogias pozicijas, padedančias laikyti pusiausvyrą vykstant šoniniam siūbavimui (t. y. esant pakankamai vietos atsistodavo skersai priekabos, kitais atvejais – įstrižai) ir taip praleisdavo visą kelionės laiką, kartais apsisukdami, pasukdami galvą į vieną ar kitą pusę. Elgsenos stebėjimai parodė, kad, esant tinkamos kokybės priekaboms, trumpais atstumais transportuojami gyvuliai įprastai neturėtų patirti jokių traumų, didesnių nepatogumų ar streso.

Vertinant skerdimo gerovę buvo užtikrinta 70,3–85 % Welfare Quality (Gyvūnų gerovės kokybės) vertinimo sistemos kriterijų. Įprastose skerdyklose buvo užtikrinta 70,3 % kriterijų, o ūkiuose esančiose skerdyklose – 81,1 %. Pagrindinės problemos buvo ne visada sklandus gyvūno judėjimas iki svaiginimo bokso –ėjimo metu pasitaikantys paslydimai, nenoras eiti,ėjimas atbulomis ar net apsisukimas, ir dėl šių priežasčių vykę priverstinio varymo atvejai, tiek su įrankių pagalba, tiek ranka (elektriniai varymo prietaisai nebuvo naudojami). Tokie gyvūnų

judėjimo nesklandumai galėjo būti nulemti pačio tako iki svaiginimo bokso ilgio ir paviršiaus nuolydžio bei šviesos sąlygų, nes galvijai nenoriai eina į tamsą. Taip pat įtakos galėjo turėti ir galvijų veislė – Šarole galvijai yra ramesni nei aubrakų (kur net labai trumpame take iki svaiginimo bokso pasitaikė nemažai judėjimo nesklandumų). Todėl buvo rekomenduota šias problemas eliminuoti, suvienodinant apšvietimą varymo take ir bokse, išlyginant grindinio deformacijas, nešaukiant ant galvijo, kai jis sustoja, o raminančiai patapšnojant per šoną.

Pasiteisino praktika, taikoma limuzinų ūkyje esančioje skerdykloje, kai su skerdžiamu galviju kartu leidžiama eiti mėšinei karvei, tokiu atveju judėjimas vyksta sklandžiau, tačiau tokia praktika ne visur pritaikoma, nes skerdyklos dažniausiai nėra įrengtos šalia galvijų tvarto, kaip buvo limuzinų ūkyje. Ūkiuose esančios skerdyklos pasižymėjo daug trumpesniu taku, vedančiu į svaiginimo boklą. Taip pat šiose skerdyklose nebuvo priešskerdiminio laikymo faktorių – gyvuliai buvo transportuojami trumpu atstumu ir tiesiai iš transporto priemonės patekdavo į taką, arba gyvulių laikymo tvartas buvo netoli skerdyklos ir gyvuliai visai nebuvo transportuojami, tik vedami aptvarais suformuotu trumpu taku nuo tvarto į svaiginimo boklą. Išanalizavus duomenis galima teigti, kad ūkiuose, prisilaikant LSMU mokslininkų rekomendacijų, esančiose skerdyklose gyvūnų gerovė buvo labiau užtikrinta nei įprastose pramoninėse skerdyklose.

Mėšinių gyvulių svaiginimo efektyvumas tiek įprastinėse, tiek ūkių skerdyklose iš esmės buvo geras, jokių žymesnių liekamųjų reiškinių po svaiginimo nebuvo pastebėta. Problemos nebuvo nustatytos. Visi partneriai naudojo tinkamą svaiginimo įrangą.

Lyginant partnerių ūkiuose užaugintų galvijų skerdenų kokybę pastebėta, kad ji priklauso ir nuo veislės. Tik Šarolė veislės (Partnerio Nr. 5) skerdenos buvo įvertintos U raumeningumo klase, o hailendų veislės (Partnerio Nr. 6), nors priekinė dalis buvo vertinama kaip R, bet visa skerdena siekė tik O raumeningumą. Partnerio Nr. 2, 3 aubrakų veislės galvijų skerdenos, kaip ir Partnerio Nr. 4 limuzinų veislės kastruotų bulių ir telyčių skerdenos dažniausiai pasižymėjo R raumeningumo klase. Partnerių Nr. 2 ir Nr. 4 virš 80 proc. galvijų skerdenų užpakalinių kumpių dalis pasižymėjo išgaubtais profiliais ir siekė U raumeningumo klasę, tačiau silpnesnė buvo nugara ir mentė, todėl skerdenos buvo vertinamos R raumeningumo klase. Partnerio Nr. 4 ūkyje galvijų lyties skirtumai nulėmė skerdenos aukštesnę riebumo klasę ir didesnę mėsos minkštumą. A kategorijos bulių skerdenos pasižymėjo mažesniu riebalų kiekiu nei B bulių, daugiausiai buvo vertinamos 1 riebumo klase. Aubrakų veislės galvijų riebumas išsiskyrė ir net 60 proc. visų skerdenų buvo įvertintos 2 riebumo klase, tik hailendų (Partnerio Nr. 6) ir Partnerio Nr. 4 telyčių pavienės skerdenos pasiekė ir 3 riebumo klasę.

Apibendrinant galima pasidžiaugti tuo, kad visuose ūkiuose surinkta informacija ir pastebėti gerovės nedidelių pažeidimų atvejai rodo, kad užauginti produkciją, ypač lauko sąlygomis,

	tinkamai įrengus pastoges ir kitas gerovės priemonės, sekasi. Taip pat atlikti galvijų kraujo tyrimai parodė, kad ūkiuose galvijai jaučiasi saugūs, nestresuoja. Todėl jei ūkiai laikysis bendrų gerovės valdymo rekomendacijų, produkcijos kokybės nukrypimų nebus, visos skerdenos galės būti brandinamos ir mėsa realizuojama be papildomo jos apdorojimo ir didesnių sąnaudų.
6. Aprašykite pasiektą naudą ir gautų projekto rezultatų įtaką esamai situacijai bei nurodykite praktinio taikymo ekonominę naudą (pateikite sukurto naudos skaičiavimus, praktinės naudos skaičiavimus (procentine išraiška)	Projekto metu buvo pasiekti šie užsibrėžti tikslai: nustatyti gyvūnų gerovės ir poskerdiminiai veiksniai tiek įprastinėse, tiek ir mažose ūkininkų skerdyklose, prastinantys mėsinių galvijų skerdenų ir mėsos kokybę. Pritaikius griežtas kontrolės priemones buvo išvengta produkcijos nuostolių, o vietinėse ūkių skerdyklose buvo vidutiniškai iki 30 proc. sumažinti šalutinių gamybos produktų kiekiai. Siekiant užtikrinti mėsinių galvijų ūkių ekonominį efektyvumą labai svarbu maksimaliai išnaudoti geriausią turimą genetinį potencialą. Bandose reikia siekti, kad karvės atsivestų stiprius veršelius, kurie užaugtų per numatytą jau 12 mėn. laikotarpį iki R raumeningumo klasės. Dėl gyvūnų gerovės pažeidimų mėsinių galvijų transportavimo ir skerdimo periodais mėsinių galvijų augintojai – partneriai Nr. 3, Nr. 5 ir Nr. 6 neretai patirdavo didelius ekonominius nuostolius, susijusius su galvijų skerdenos bei mėsos kokybe. Pasitaikydavo atvejų, kad skerdenų po skerdimo pH per 24 val. nukrisdavo tik nuo 7,2 iki 6,2 ar didesnės vertės, kas rodė, kad skerdena netinkama brandinimui ir turės būti išpjaušta ir nukreipta smulkintos mėsos ruošinių gamybai, kurių kaina yra žymiai mažesnė negu brandintos mėsos gabalinių gaminių. Brandinimo metu pagerėja mėsos kokybė, todėl 2024 m. pradėjus brandinti mėsą, ji parduota apie 30 % brangiau. Brandinimas duoda ekonominę naudą per didesnę realizavimo kainą. Kainų augimas už brandintą mėsą augo ir šiemet. 2025 m. kainas partneriai Nr. 2 ir Nr. 4 pakėlė atitinkamai 30 ir 40 procentų, o pardavimai nesumažėjo. Mėsinių galvijų augintojai buvo paskatinti kurti trumpąsias maisto tiekimo grandines, siekiant ekonominio efekto ir vartotojų aprūpinimo aukščiausios kokybės, saugia skerdiena. Partnerių Aurelijos Janušienės ir Vilmos Živatkauskienės mėsinės galvijininkystės ūkiuose sukurto naujos, o Mindaugo Kinderio ir Ričardo Kvekšo ūkiuose išplėtos trumposios mėsos tiekimo grandinės, kas sukuria pridėtinę ekonominę vertę. Projekto rezultatai ir jų praktinis pritaikymas leis išplėsti trumpųjų grandinių skaičių Lietuvos kaimo vietovėse. Smulkių vietinių skerdyklų taikymo pranašumas yra tas, kad su gyvuliais elgiamasi humaniškiau, sumažinami arba pašalinami transportavimo, gyvūnų streso sukeliami skerdenos kokybės nuostoliai. Atliekos rūšiuojamos ir pašalinamos saugiai, subproduktai lieka toje nuosavybėje, kurioje skerdiama. Sveika ir patikrinta ekologiška ir sausai brandinta partnerių Nr. 2 ir Nr. 4 mėsa parduodama vietinėje rinkoje daugiausiai galutiniam vartotojui Vilniuje ir Kaune, o partnerių Nr. 2 ir Nr. 5 mėsa 2024 m. DPD Fresh paslaugos pagalba pristatoma vartotojams visoje Lietuvoje. Nors rinka 2024 m. išsiplėtė, tačiau pagrindiniai partnerio Nr. 4 ekologiškos mėsos

pirkėjai – užsakovai yra iš Vilniaus, Kauno, Utenos ir Anykščių, tačiau reikia paminėti, kad aprūpinamos naujai dvi viešojo maitinimo įmonės - kavinės Rokiškyje ir Kaune. Šiame ūkyje patiriami maži darbuotojų išlaikymo kaštai, nes tik vienas darbuotojas užsiima tiekimu, du – išpjauštimu. Visi ūkiai Partneriai per projekto laikotarpį padidino gaunamą pelną už užaugintą produkciją vidutiniškai 25–35 proc.

Pramoninės skerdyklos projektuojamos remiantis įprastiniais architektūriniais kriterijais, tokiais kaip erdvės optimizavimas ar žmogaus veiklos palengvinimas (priešskerdiminėse patalpose kartu laikomi kelių rūšių gyvūnai (galvijai, avys, ožkos, kiaulės), o ne gyvūnų elgesio poreikiai. Net 99 % mėsos kokybės ydų ir pažeidimų pramoninėse skerdyklose atsiranda dėl galvijų gerovės (variant lazdomis) skerdimo technologinių parametrų nesilaikymo arba neteisingo jų parinkimo (svaiginimo elektra, neteisingo kalibro pneumatinio pistoleto parinkimo). Gyvūnų gerovės ir mėsos kokybės rezultatai labiau priklauso nuo svaiginimo įrangos parinkimo bei teisingo naudojimo (tinkamo fiksavimo, svaiginimo), o ne nuo gyvūnų padėties (stačios ar pasuktos) svaiginimo metu. Mūsų duomenimis nepakankamas svaiginimas sąlygoja kraujosruvas, lūžius, per stiprus – prastą nukraujinimą ir trumpą mėsos realizavimo laiką. Visa tai iš esmės turi įtakos visos skerdenos ir mėsos kokybei, sąlygoja didesnius patiriamus ekonominius nuostolius realizuojant, perdirbant mėsą, tačiau projekto vykdymo metu tokių atvejų nebuvo fiksuota.

IV etapo metu buvo vertinamas trumpųjų ir įprastinių galvijienos gamybos grandinių rizikos veiksnių valdymo efektyvumas atsižvelgiant į priešskerdiminės ir poskerdiminės ekspertizės rezultatus, skirtingų ŠGP kategorijų produktų kiekius. Paaikškėjo, kad neįmanoma išvengti viso streso, susijusio su transportavimu, skerdimu, tačiau buvo numatytos visos įmanomos priemonės, kurios padėjo sumažinti šio streso lygį ir produkcijos nuostolius, kurie galėjo susidaryti dėl galimų skerdenų mėsos ydų (DFD sindromo) ar transportavimo traumų. Taigi visose skerdyklose, kuriose buvo skersti galvijai, yra įdiegta RVASVT savikontrolės sistema, vykdoma poskerdiminė ekspertizė, visi galvijai buvo sveiki, o jų mėsa tinkama žmonių maistui, ženklinama ovaliu EB sveikumo ženklu.

Pirmą kartą Lietuvoje įvertinta mėsinių galvijų gerovė laikymo, transportavimo, skerdimo metu, patirto streso lygis, kuris susietas su mėsinių galvijų skerdenos ir mėsos kokybės rodikliais ir tai formuoja naują požiūrį į gyvūnų gerovės svarbą. Partnerių Nr. 2–5 ūkiuose numatoma ir toliau plėtoti naują gyvūnų gerovės parametrų vertinimo ir jų susiejimo su skerdenų ir mėsos kokybe praktiką, trumpųjų gamybos grandinių plėtrą. Gyvūnų gerovės rodiklių žinojimas ir kontrolė viso gyvūnų auginimo laikotarpio metu (įskaitant ir skerdimą) yra šiuolaikiškas būdas užtikrinti gyvulių sveikatą, gerą jų savijautą, puikią produkcijos kokybę ir visuomenės palankumą mėsos gamybai ir vartojimui.

Projekto metu buvo sukurtas inovatyvių kompleksinių priemonių modelis, gerinantis auginamų galvijų gerovę ir sveikatingumą bei optimizuojantis mėsos kokybinius rodiklius.

	Pažangiausios mokslinių tyrimų žinios ir Projekto rezultatai prieinami plačiam ratui kaimo plėtros dalyvių: ūkininkams, žemės ūkio bendrovių darbuotojams, konsultavimo institucijoms ir kt., pasidalinta informacija lauko dienų metu, išdalinti lankstinukai su sukurta partnerių ūkiuose praktine nauda.
7. Projekto indėlis į EIP tikslą – taikant žinias ir inovacijas plėtoti konkurencingą ir tvarų žemės ir miškų ūkį (aprašykite, kaip įgyvendinote)	Igyvendinus Projektą prisidėjome prie mažiausiai 3 EIP tikslų žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje, nurodytų 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 (OL 2013 L 347, p. 487), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2017 m. lapkričio 23 d. Komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) 2018/162 (OL 2018 L 30, p. 6), 55 straipsnyje: 1. Buvo sukurtas inovatyvus moksliniais duomenimis pagrįstas veiklos modelis bei rekomendacijos galvijininkystės ūkiams gerovės valdymui ir mėsos kokybės užtikrinimui. Šios rekomendacijos ūkiams bus naudingos ekonomiškai ateityje, nes leis pagaminti didesnę galutinės produkcijos kiekį su didesniu auginimo greičiu, mažesnėmis energijos sąnaudomis mėsos brandinimui, mažesniu šalutinių produktų kiekiu ir į aplinką išmetamų metano dujų kiekiu, todėl turimi gyvūniniai ištekliai bus naudojami efektyviau ir turės mažesnę poveikį klimato kaitai. 2. Projekto metu išstobulintos galvijų gerovės kontrolės ir užtikrinimo priemonės, mažinančios stresą, padeda užtikrinti sveikatingumą, tvaresnę medikamentų naudojimą, dėl ko bus teigiamas poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai dėl cheminių medžiagų likučių produkcijoje sumažinimo. 3. Projekto metu sukurtas inovatyvus kompleksinių gerovės ir mėsos kokybės užtikrinimo priemonių modelis galvijininkystės ūkių veiklos efektyvumui didinti. Pažangiausios mokslinių tyrimų žinios ir technologijos bus ateityje prieinamos plačiam ratui kaimo plėtros dalyvių: ūkininkams, žemės ūkio bendrovių darbuotojams, konsultavimo institucijoms ir kt.
8. Pateikite projekto rezultatų pritaikomumo bei demonstravimo ūkiuose aprašymą (aprašykite rezultatus bei nurodykite, kokiuose ūkiuose vyko pritaikomumas ir demonstravimas, ir pateikite tai patvirtinančių dokumentų kopijas, dalyvių sąrašus)	Projekto partnerių ūkiuose buvo identifikuotos pagrindinės mėsinių galvijų auginimo, transportavimo ir skerdimo gerovės problemos. Po projekto užbaigimo ūkininkai geba kontroliuoti kritinius galvijų gerovės veiksnius ir įvertinus aplinkybes, juos suvaldyti, panaudojant tam labiausiai tinkamas priemones, pagal pateiktas rekomendacijas. Vienas svarbiausių rezultatų, kad augintojai geba veikti atsakingai sistemškai taikydami rekomendacijas ir kontroliuodami gerovės parametrus ir stresą, geba išvengti mėsos kokybės rodiklių ir technologinių savybių nepageidaujamų pokyčių ar didesnių produkcijos nuostolių. Projekto metu gauti duomenys leido numatyti tinkamas priemones ir veiklas, kurios daugumoje ūkių pasiteisino ir atnešė didesnę pelną už realizuotą produkciją, sumažino gaminamos produkcijos savikainą. Praktinis projekto veiklų įgyvendinimas vyko 5-iose projekto partnerių mėsinių galvijininkystės ūkiuose: 1. Ūkininko Ričardo Kvekšo.

2. Ūkininkės Vilmos Živatkauskienės.
3. Ūkininko Mindaugo Kinderio.
4. Ūkininkės Aurelijos Janušienės.
5. Ūkininkės Rasos Babikienės.

Projekto rezultatų pritaikomumo demonstravimas buvo vykdomas projekto pabaigoje organizuojant lauko dienas šiuose ūkiuose:

Eil. Nr.	Lauko dienos vykdymo vieta	Lauko dienos data	Dalyvių skaičius
1	Leipalingio seniūnijos salė, Alėjos g. 30, Leipalingis, Leipalingio sen., Druskininkų sav.; Jūratės Balčiūtės ūkis, Ricieliai, Leipalingio sen., Druskininkų sav.	2025.04.07	12
2	Verslo ir svetingumo profesinės karjeros centro Veisiejų skyrius, Ryto g. 19, Kailinių k., Veisiejų sen., Lazdijų r.; Dovilės Zilinskienės ūkis, Senolių g. 15, Dervinai, Būdviečio sen., Lazdijų r. sav.	2025.04.07	12
3	Mirolavo seniūnijos salė, Dainavos g. 7, Mirolavas, Mirolavo sen., Alytaus r.; Simo Matonio ūkis, Miško g. 14, Remeikių k., Mirolavo sen., Alytaus r.	2025.04.11	12
4	Natkiškių seniūnijos salė, Sodo g. 18, Natkiškiai, Natkiškių sen., Pagėgių sav.; Alantos Venskienės ūkis, Tamošaičių k., Natkiškių sen., Pagėgių sav.	2025.04.15	12
5	Katyčių seniūnijos salė, Turgaus a. 1, Katyčiai, Katyčių sen., Šilutės r.; Laimutės Kuliešienės ūkis, Skiržiemės k. 14, Vainuto sen., Šilutės r.	2025.04.15	12
6	Vilkaviškio turizmo ir verslo informacijos centras, J. Basanavičiaus g. 7, Vilkaviškis; Alvydo Šlivinsko ūkis, Pustapėdžiai, Šeimenos sen., Vilkaviškio r. sav.	2025.04.17	12
7	Bartninkų seniūnijos salė, J. Basanavičiaus g. 47, Bartninkai, Bartninkų sen., Vilkaviškio r.; Roko Šlivinsko ūkis, Serdakai, Šeimenos sen., Vilkaviškio r. sav.	2025.04.17	12
8	Restoranas „Vara“, Kauno g. 17, Jonava, Roberto Galecko ūkis, Ažuolų g. 11, Išorai, Užusalių sen., Jonavos r.	2025.04.22	12
9	Saulės g. 9, Užusaliai, Užusalių sen., Jonavos r.; Dmitrij Michailov	2025.04.22	12

	ūkis, Naujatriobių k., Užusalių sen., Jonavos r.		
10	Eržvilko seniūnijos salė, Ryto a. 1, Eržvilkas, Eržvilko sen., Jurbarko r.; Prano Adomavičiaus ūkis, Kulvertiškių k., Eržvilko sen., Jurbarko r.	2025.04.25	12
11	Gaurės seniūnijos salė, Gaurės g. 17, Gaurė, Gaurės sen., Tauragės r.; Justino Tverskio ūkis, Gėlių g. 5, Baltrušaičių k., Gaurės sen., Tauragės r.	2025.04.25	12
12	Laisvės g. 25, Dūkštas, Dūkšto sen., Ignalinos r.; Zenono Rubino ūkis, Vilniaus g. 25, Dūkštas, Dūkšto sen., Ignalinos r.	2025.05.09	12
13	Kazitiškio seniūnijos salė, Parko g. 7, Kazitiškis, Kazitiškio sen., Ignalinos r.; Drąsučio Jelinsko ūkis, Kazitiškio k., Kazitiškio sen., Ignalinos r.	2025.05.09	12
14	Kauno g. 54, Veiveriai, Veiverių sen., Prienų r.; Kęstučio Lapinsko ūkis, Gyvių k., Veiverių sen., Prienų r.	2025.05.12	12
15	Aušros Babenskienės ūkis, Pažerų g. 6C, Veiveriai, Veiverių sen., Prienų r.	2025.05.12	12
16	Kavinė „Picų lobynas“, Trakų g. 26, Rūdiškės, Rūdiškių sen., Trakų r.; Vyto Kazlausko ūkis, Naujienų k., Rūdiškių sen., Trakų r.	2025.05.13	12
17	Tomo Dabašausko ūkis, Nupronys, Oniškio sen., Trakų r.	2025.05.13	12
18	Žaslių seniūnijos salė, Vilniaus g. 6, Žasliai, Žaslių sen., Kaišiadorių r.; Jūratės Gražlienės ūkis, Dabravolės k. 5, Žaslių sen., Kaišiadorių r.	2025.05.19	12
19	Žiežmarių seniūnijos salė, Žaslių g. 62, Žiežmariai, Žiežmarių sen., Kaišiadorių r.; Ritos Andziulienės ūkis, Vytauto g. 47, Žiežmariai, Žiežmarių sen., Kaišiadorių r.	2025.05.19	12
20	Liudvinavo seniūnijos salė, Vytauto g. 6, Liudvinavas, Liudvinavo sen., Marijampolės r.; Juozo Bučinsko ūkis, Išlandžių k., Liudvinavo sen., Marijampolės r.	2025.05.20	12
21	Kavinė „Imperata“, Laisvės g. 3, Kalvarija; Ginto Bagdono ūkis, Jazminų g. 6, Liubavas, Liubavo sen., Kalvarijos sav.	2025.05.20	12
Iš viso:			252
Lauko dienų metu projekto rezultatų pritaikomumo demonstravimas buvo vykdomas 21-ame ūkyje, su projekto			

	rezultatų pritaikomumo galimybėmis buvo supažindinti 252 dalyviai. Dalyvių sąrašai pridedami.
9. Rezultatų nauda EIP veiklos grupės nariams (nurodykite, kaip EIP veiklos grupės nariai naudosis projekto rezultatais)	Lietuvos sveikatos mokslų universitetas projekto metu gautus taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatus panaudos tobulinant studijų programas, o kartu su konsultavimo institucijos darbuotojais – vykdant gyvulininkystės ir veterinarijos darbuotojų ir specialistų kvalifikacijos tobulinimą konsultuojant ūkininkus. Projekto partneriai – mėsinių galvijų ūkių savininkai, įgyvendinus Projektą, ir toliau savo gamybinėje veikloje naudosis ekonomiškai naudingų, gyvūnų gerovę, sveikatingumą ir mėsos kokybę gerinančiu ir problemas sprendžiančiu kompleksinių priemonių modeliu. Taip pat visiems ūkininkams pristatyti galvijų streso poveikio mėsos kokybei tyrimai, streso atpažinimo kraujo žymenys ir streso valdymo galimybės mėsos gavybos etapais.
10. Projekto tęstinumo aprašymas (aprašykite numatomą projekto tęstinumą)	Įgyvendinus Projekto veiklas Lietuvoje buvo žengtas svarbus praktinis žingsnis sprendžiant mėsinių galvijininkystės ūkių veiklos efektyvumo ir konkurencingumo didinimą. Efektyvesnė galvijininkystės ūkių produkcijos gavyba, išteklių tausojimas, produkcijos realizavimas vietinei rinkai užtikrins ūkių pajamas bei sukurs papildomas darbo vietas kaimo vietovėse, paskatins galvijininkystės ūkius plėtoti trumpąsias mėsos gavybos ir tiekimo grandines Lietuvos regionuose. Bendromis LSMU mokslininkų ir darbuotojų pastangomis buvo sukurtas ir pasiūlytas modelis mėsinių galvijų ūkių mėsos kokybės užtikrinimui per gerovės ir sveikatingumo gerinimą. Praktinės rekomendacijos ir patarimai leis pasiekti specifinių auginamų galvijų veislei maksimalių produktyvumo rodiklių. Projekto metu Pareiškėjo ir Partnerių įgytos praktinės kompetencijos bus naudingos tolesnėje jų veikloje užtikrinant efektingos mėsinių galvijininkystės vystymąsi Lietuvos mastu. Praktinės rekomendacijos mėsinių galvijų augintojams pridedamos.

5. Ekonominį gyvybingumą apibūdinantys rodikliai

Grynasis pelningumas		
Ar esate prisiėmęs (-usi) įsipareigojimą pasiekti ir kontrolės metu išlaikyti grynojo pelningumo rodiklį?		
☐ Taip ☒ Ne		
Grynasis pelnas, Eur	Pardavimo pajamos, Eur	Dotacijos, Eur
Grynasis pelningumas	Pastabos	
Dokumentai (jei nepasiektas rodiklis, privaloma išsamiai aprašyti ir pagrįsti rodiklio nepasiekimo aplinkybes bei pridėti pagrindžiančius dokumentus)		
Skolos rodiklis		
Ar esate prisiėmęs (-usi) įsipareigojimą pasiekti ir kontrolės metu išlaikyti skolos rodiklį?		
☐ Taip ☒ Ne		
Ilgalaikių įsipareigojimų	Trumpalaikių įsipareigojimų	Turtas, Eur

Paramos gavėjo parašas / Įgalioto asmens parašas _____

suma, Eur	suma, Eur		
Skolos rodiklis	Pastabos		
Dokumentai (jei nepasiektas rodiklis, privaloma išsamiai aprašyti ir pagrįsti rodiklio nepasiekimo aplinkybes bei pridėti pagrindžiančius dokumentus)			
Paskolų padengimo rodiklis			
Ar esate prisiėmęs (-usi) įsipareigojimą pasiekti ir kontrolės metu išlaikyti paskolos padengimo rodiklį? ☐ Taip ☒ Ne			
Pinigų srautai, Eur	Gautos dotacijos, Eur	Grąžintos skolos, Eur	Sumokėtos palūkanos, Eur
Paskolų padengimo rodiklis	Pastabos		
Dokumentai (jei nepasiektas rodiklis, privaloma išsamiai aprašyti ir pagrįsti rodiklio nepasiekimo aplinkybes bei pridėti pagrindžiančius dokumentus)			
Einamojo likvidumo koeficientas			
Ar esate prisiėmęs (-usi) įsipareigojimą pasiekti ir kontrolės metu išlaikyti einamojo likvidumo koeficiento rodiklį? ☐ Taip ☒ Ne			
Trumpalaikis turtas, Eur	Per vienus metus mokėtinos sumos ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai, Eur		
Einamojo likvidumo koeficientas	Pastabos		
Dokumentai (jei nepasiektas rodiklis, privaloma išsamiai aprašyti ir pagrįsti rodiklio nepasiekimo aplinkybes bei pridėti pagrindžiančius dokumentus)			

6. Klausimai (Pildoma atsakymą pažymint ženklu „X“. Atsakydamas pareiškėjas patvirtina, kad pareiškėjas ir kiekvienas partneris laikosi įsipareigojimų.)

Klausimynas dėl tinkamumo sąlygų ir įsipareigojimų laikymosi	Pastabos
---	-----------------

1. Ar viešinate paramą Viešinimo taisyklėse nustatyta tvarka?	☒ Taip ☐ Ne	Projektas buvo viešinamas vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos viešinimo taisyklėmis. Informacija apie Projektą viešinama Lietuvos sveikatos mokslų universiteto internetiniame puslapyje. Pagaminti aštuoni A3 formato plakatai: vienas plakatas naudojamas Pareiškėjo LSMU Veterinarijos tęstinio mokymo ir konsultavimo centro patalpose, šeši plakatai – projekto partnerių patalpose, o aštuntas plakatas buvo naudojamas pristatant projekto veiklų rezultatus lauko dienų, seminarų, konferencijos metu. Renginių programos, dalyvių sąrašai buvo pažymėti Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos logotipu su ES vėliava. Renginių pertraukų metu buvo naudojama ekrano užsklanda su Programos logotipu. Programos viešinimo logotipai buvo naudojami informaciniuose straipsniuose, lankstinukuose ir rekomendacijose. Projektas taip pat viešinamas per Lietuvos kaimo tinklą ir EIP žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje (EIP-AGRI) tinklą. Projekto veiklos viešintos ir radijuje.
--	---	--

2. Ar patvirtinate, kad įgyvendintas projektas atitinka Taisyklių III skyriuje nustatytus priemonės prioritetus, tikslines sritis ir prisideda prie kompleksinių tikslų įgyvendinimo?	☒ Taip ☐ Ne	Įgyvendinant projektą buvo prisidėta prie programos priemonės „Bendradarbiavimas“ (toliau – programos priemonė) veiklos srities prioriteto „skatinti žinių perteikimą ir inovacijas žemės ūkyje, miškininkystėje ir kaimo vietovėse“, tikslinių sričių „skatinti inovacijas, bendradarbiavimą ir žinių bazės vystymą kaimo vietovėse“, „stiprinti žemės ūkio, maisto produktų gamybos ir miškininkystės sektorių ryšius su mokslinius tyrimus atliekančiomis bei inovacijas kuriančiomis institucijomis“, „gauti ūkių ūkininkų ekonominės veiklos rezultatus ir sudaryti palankesnes sąlygas ūkiams restruktūrizuoti ir modernizuoti“ bei prie visų programos priemonės veiklos srities „Parama EIP veiklos grupėms kurti ir jų veiklai vystyti“ (toliau – veiklos sritis) kompleksinių tikslų („Inovacijų kūrimas, diegimas ir sklaida“, „Aplinkos išsaugojimas ir tvاري plėtra“ ir „Klimato kaitos švelninimas“).
3. Ar patvirtinate, kad projektas buvo vykdomas Lietuvos Respublikos teritorijoje?	☒ Taip ☐ Ne	LSMU Veterinarijos akademija, Tilžės g. 18, Kaunas
4. Ar patvirtinate, kad nekeitėte EIP projekto galimybių studijoje numatytų projekto pobūdžio ir tikslų?	☒ Taip ☐ Ne ☐ N/A	
5. Ar įgyvendinote projekto paraiškoje numatytas projekto rezultatų sklaidos veiklas?	☒ Taip ☐ Ne	
6. Ar be Žemės ūkio ministerijos sutikimo nekeitėte EIP veiklos grupės narių ir nepriėmėte naujų EIP veiklos grupės narių?	☒ Taip ☐ Ne	
7. Ar apdraudėte turtą, kuriam įsigyti ar sukurti panaudota parama, didžiausiu turto atkuriamosios vertės draudimu nuo visų galimų rizikos atvejų projekto įgyvendinimo laikotarpiu?	☐ Taip ☐ Ne ☒ N/A	
8. Ar užtikrinate, kad projekto rezultatai prieinami visuomenei naudoti (viešai publikuojama informacija, suteikiama prieiga prie projekto metu sukurtų technologijų ar sprendimų) ir jiems netaikomi autorių teisių apribojimai?	☒ Taip ☐ Ne	Su projekto rezultatais galima susipažinti LSMU Veterinarijos akademijoje: Veterinarijos testinio mokymo ir konsultavimo centre bei VF Maisto saugos ir kokybės katedroje, adresu Tilžės g. 18, Kaunas.
9. Ar viešinate projekto rezultatus per Lietuvos kaimo tinklą, EIP žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje (EIP-AGRI) tinklą ir kitomis priemonėmis?	☒ Taip ☐ Ne ☐ N/A	Projekto rezultatai yra viešinami per Lietuvos kaimo tinklą ir EIP-AGRI tinklą.

10. Ar patvirtinate, kad vykdote įsipareigojimą sudaryti sąlygas asmenims, turintiems teisę audituoti ir (arba) kontroliuoti, tikrinti, kaip yra vykdomas projektas ir (arba) kaip vykdoma veikla po lėšų projektui įgyvendinti skyrimo iki projekto įgyvendinimo pabaigos?	☒ Taip ☐ Ne	
11. Ar patvirtinate, kad įvykdėte įsipareigojimą, jog projekte numatytos išlaidos negali būti finansuojamos iš kitų Europos Sąjungos fondų ir kitų viešųjų lėšų?	☒ Taip ☐ Ne	
12. Ar užtikrinate, kad projekto veiklos nėra susijusios su anksčiau vykdytais ar pradėtais vykdyti projektais, kurių finansavimui skirta parama iš Europos Sąjungos fondų ir kitų viešųjų lėšų?	☒ Taip ☐ Ne	
Atrankos kriterijų laikymosi klausimai	Pastabos	

13. Ar projekto rezultatų praktinis taikymas ūkiuose suteikė arba suteiks ekonominę ir (arba) aplinkosaugos naudą?	☒ Taip ☐ Ne ☐ N/A	Projekto rezultatai atskleidė inovatyvių integruotų gyvūnų gerovės vertinimo sistemų Welfare Quality ir ANI (mėsinių galvijų gerovės svarbių kontrolės ir valdymo taškų sistemos) panaudojimo efektyvumą ir ekonominę naudą. Projekto rezultatų praktinis pritaikymas ūkiuose išsprendė su gyvūnų gerove susijusias problemas, padidino partnerių Nr. 2–6 mėsinių galvijų ūkių ekonominį potencialą, 2024 m. Partnerio Nr. 2 ir Nr. 4 naudojamose skerdyklose įdiegta galvijų skerdenų sauso brandinimo technologija. Partnerio Nr. 2 ūkyje sumažino brandinamos mėsos produkcijos savikainą (net 30 proc., nes sutrumpino 50 proc. brandinimo trukmę) ir pagerino jos kokybę, kas padidino konkurencinį pranašumą bei ūkių pajamas. Per paskutinius metus partneriai Nr. 2 ir Nr. 4, pakėlę kainas gavo apie 30 proc. daugiau pajamų. Iki 2025 m. už vieną limuzinų veislės kastruotą skerdeną pajamos siekė 3000 eurų, o 2025 m. – vidutiniškai apie 4000 eurų. Išaugo ir pardavimai: 2023 m. parduota 32 galvijų skerdenos, 2024 m. – virš 50 galvijų. Didesnė dalis 2 ir 3 kategorijos susidariusių gamybos šalutinių produktų efektyviausiai yra panaudojami partnerio Nr. 4 (Mindaugo Kinderio) limuzinų ūkyje. Dalis skrandžių po kompostavimo su mėšlu perdirbama į trąšas, kaulai panaudojami kaulų sultinio gamybai, prieskrandžiai nukreipiami šunų pašarui pagal išankstinius užsakymus, odos ir kt. – utilizuojami pagal sutartį su tai atliekančia įmone. Taigi tvariausia gamybos grandinė fiksuota Partnerio Nr. 4 ūkyje. Partnerio Nr. 2 ūkio-skerdyklos susidariusių ŠGP 3 kategorijos (dalis skrandžių ir prieskrandžių) sunaudojami šunų pašarui, o kiti likę ŠGP yra išvežami pagal sutartį į Rietavą ir saugiai utilizuojami. Pramoninės skerdyklos visas ŠGP šalina pagal reikalavimus. Visgi vietinėse skerdyklose mažiau atliekų ir nuotekų, didesnė galimybė
---	--	--

		jas konvertuoti į trąšas. Partnerio Nr. 4 ūkyje po skrandžių kartu su mėšlu kompostavimo taip padaromos mėšlo granulės – puiki organinė trąša. Pagerintas vietinių skerdyklų skerdimo atliekų tvarkymas, panaudojant tvaresnes priemones, kurios net 67 proc. sumažina utilizuojamų atliekų kiekį, lyginant su įprastomis pramoninėmis skerdyklomis. ar perdirbimui. Projekto rezultatų pritaikymas ūkiuose rodo mėsinių galvijų skerdimo vietinėse skerdyklose naudą gamtai, racionalų jos išteklių naudojimą. Gyvulių transportavimas mažais atstumais mažina teršalų išsiskyrimą iš transporto priemonių į aplinką, šiltnamio dujų efektą. Tai prisideda prie klimato kaitos mažinimo žemės ūkio sektoriuje.
14. Ar projektas buvo įgyvendintas naudojant EIP veiklos grupės narių išteklius?	☒ Taip ☐ Ne	Projektą administruojantys asmenys neatlygintinai naudojo LSMU Veterinarijos tęstinio mokymo ir konsultavimo centro patalpas, esančiomis LSMU VA Centrinuose rūmuose, kompiuterine, telefonine ir kita įranga. Projekte dirbę mokslininkai neatlygintinai naudojo LSMU VA Maisto saugos ir kokybės katedros įrangą, Stambųjų gyvūnų klinikos žmogiškaisiais ištekliais. Taip pat mokslininkai neatlygintinai naudojo projekto partnerių Rasos Babikienės, Vilmos Živatkauskienės, Aurelijos Janušienės, Ričardo Kvekšo ir Mindaugo Kinderio biologiniu turtu (galvijais).
15. Ar projektas buvo įgyvendintas panaudojant neatlygintinai EIP veiklos grupės narių išteklius ir integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų infrastruktūrą?	☒ Taip ☐ Ne ☐ N/A	Įgyvendinant projektą neatlygintinai naudotasi slėnio „Nemunas“ Gyvūnų mitybos ir biotechnologijų centro Gyvūnų veislinės vertės tyrimų ir selekcijos laboratorijos, kuri įkurta LSMU Veterinarijos akademijoje, kompiuterine įranga: kompiuteriu „Mikro link“, operacine sistema „Microsoft Windows Home Edition OEM“, kompiuteriu C2200/D4105/256/40, nešiojamaisiais kompiuteriais „PROBOOK 430“, spausdintuvu „HP Laser Jet 6L“.

16. Ar projekto rezultatai pademonstruoti paraiškoje planuotuose ūkiuose? (nurodykite ūkių skaičių)	☒ Taip ☐ Ne	Projekto rezultatai buvo pademonstruoti 21-oje žemės ūkio valdoje Partneriui Nr. 1 organizuojant lauko dienas. Ūkių adresai, renginių vieta ir laikas nurodyti 4 skyriaus „Aprašykite projekto rezultatus“ lentelės 8 punkte.
17. Ar projekto veiklų viešinimui taikote ne mažiau kaip 3 skirtingas viešinimo priemones ir būdus (spauda, radijas, televizija, internetas ir kt.)?	☒ Taip ☐ Ne ☐ N/A	Projektas yra viešinamas internete (Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ir Lietuvos kaimo tinklo internetiniuose puslapiuose), taip pat projekto veiklos buvo pavišintos „Žinių radijuje“ ir spaudoje (publikuoti 2 informaciniai straipsniai „Kaimo laikraštyje“).

7. Ataskaitos priedai: (nurodomi kartu su galutine ataskaita teikiami dokumentai.)

Nr.	Priedas(pateikiamas originalas ir pareiškėjo patvirtinta kopija arba notaro patvirtintas nuorašas, jei nepateikiamas originalas)	Lapų skaičius (nurodomas pateikto dokumento lapų skaičius) teikiamas / neteikiamas
1.	Finansinės atskaitomybės dokumentai už praėjusius ataskaitinius metus.	Teikiama, 110 lapų.
2.	Europos inovacijų partnerystės (EIP) veiklos grupės projekto „Gyvūnų gerovės ir skerdenų kokybės užtikrinimas kuriant trumpąsias maisto tiekimo grandines mėsinių galvijininkystės ūkiuose“ (Nr. 35BV-KK-21-1-05008) mokslinių tyrimų ataskaita.	Teikiama, 189 lapai.
3.	Projekto rekomendacijos dėl gyvūnų gerovės ir skerdenų kokybės užtikrinimo kuriant trumpąsias maisto tiekimo grandines skerdžiant gyvulius didelėse ir mažose skerdyklose.	Teikiama, 12 lapų.
4.	Lauko dienų dalyvių sąrašai	Teikiama, 42 lapai.
5.	Seminarų dalyvių sąrašai	Teikiama, 9 lapai.
6.	Konferencijos dalyvių sąrašai	Teikiama, 8 lapai.
7.	2020 m. lapkričio 25 d. LSMU rektoriaus įgaliojimas Nr. 2020-DVT2-02079	Teikiama, 1 lapas.
8.	2025 m. sausio 16 d. LSMU rektoriaus įgaliojimas Nr. 2025-DVT2-00068	Teikiama, 1 lapas.

8. Papildoma informacija (Pateikiama papildoma informacija, kuri gali turėti įtakos administruojant bylą.)

--

Patvirtinu, kad šioje ataskaitoje ir prie jos pridėtuose dokumentuose pateikta informacija, mano žiniomis ir įsitikinimu, yra teisinga.

LSMU VA kancleris
(paramos gavėjo vadovo arba jo
įgalioto asmens pareigų pavadinimas)

(parašas)

prof. Mindaugas Malakauskas
(vardas ir pavardė)

Paramos gavėjo parašas / Įgalioto asmens parašas _____